

امیرحسین نوربخش، ژاله رزاقی یزد

91

Selected work in the Second Round of the
KOOCH Magazine Design Competition
Amirhossein Nourbakhsh, Zhaleh Razzaghi Yazd

خانه پیوند

محله امیریۀ تهران یکی از قدیمی ترین نقاط شهر تهران محسوب می شود، در این محله خانه های نوساز با تراکم بالا در کنار خانه های قدیمی ساخته شده اند، اما همچنان این محله، بافت قدیمی خود را حفظ کرده است و باید تلاش کرد تا ساخت و سازهای جدید باعث از بین رفتن حال و هوای محله نشود. با شیوع پاندمی کرونا، کیفیت فضای سکونت بیش از قبل مورد اهمیت واقع شد. در واقع کووید ۱۹ تلنگری برای معماران بود تا در جست و جوی راهکارهایی برای خلق فضای سکونتی باکیفیت تر باشند. در اینجا این سؤال مطرح می شود که خانه باید چه ویژگی هایی داشته باشد که اعضای خانواده تمایل داشته باشند زمان بیشتری را در آن بگذرانند؟

راهکار ما برای رسیدن به این فضای سکونتی از مسیر کرامت انسانی و عدالت اجتماعی می گذرد. نمونه ای از عدل در معماری سنتی، ترکیب متعادل و متوازن عملکردهای مختلف است که در مجموع مفهوم رسیدن از کثرت به وحدت را به طور کامل تداعی می کند. مهم ترین قسمت رعایت عدل در معماری در نظر گرفتن جایگاه حقیقی انسان در طرح است و اینکه فضای مصنوع مکمل فضای طبیعی طراحی شود که ضمن تأمین متناسب و عادلانه نیازهای مادی انسان ها، زمینه مناسب رشد و کمال روحی آن ها را فراهم آورد و در همه موارد، انسان اصل باشد و ساختمان وسیله. یکی از مهم ترین مباحثی که در ذیل عنوان عدالت اجتماعی قرار می گیرد، برابری است. عدم تعادل و نابرابری در شهرها یک امر طبیعی است و اگر اغراقی نباشد از بین بردن آن غیرممکن است، ولی می توان آن را به حداقل رساند. در ادامه به مواردی اشاره می کنیم که سعی شده است در طراحی خانه پیوند از آن برای رسیدن به عدالت اجتماعی و رسیدن به فضای سکونتی باکیفیت تر استفاده شود:

۱. تعادل در ساخت های حیاط: ما با در نظر گرفتن حیاط هایی در پی ایجاد موارد زیر بوده ایم:

- پاسخگویی و تعادل بین نیازهای سه گانه (فیزیکی، روانی، معنوی هر فرد در خانواده)
- مکان یابی متوازن و هماهنگی عملکردهای پاسخگو به نیازهای مختلف هر فرد و توجه به ارتباط همسایگی در ساختمان
- تعادل در احقاق حقوق ساکنان

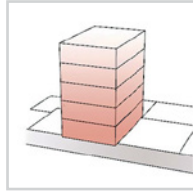
- سهم آسمان (استفاده از هوای سالم و نور کافی) و لحاظ شرایط اقلیمی و محیطی در طراحی

۲. عدالت فضایی: مفهومی چندبُعدی و پیچیده و درعین حال نوظهور است. عدالت فضایی با اذعان به این نکته که فضا به شکل اجتماعی که گونه ای از آن روابط همسایگی است، تولید می شود و فضای تولیدشده به روابط اجتماعی شکل می دهد و این گونه به تقویت مفهوم عدالت اجتماعی می پردازد. ما هم در طراحی ورودی مجموعه و هم در طراحی واحدهای مسکونی سعی کرده ایم تا به این موضوع توجه داشته باشیم. به طور کلی راهکارهای رسیدن به عدالت فضایی در خانه پیوند عبارت است از:

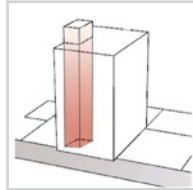
- منفعت عمومی: ایجاد فضاهایی در ارتباط با محله برای افزایش کیفیت عمومی محله.
- انعطاف فضایی: قدرت فضا در پذیرفتن عملکردها و سامان دادن فعالیت های گوناگون در خود است، یا به عبارت دیگر، ایجاد تعادل بین عرضه و تقاضای فضا در گذر زمان که این مورد در استفاده هایی که می توان از حیاط های طبقاتی کرد و همچنین در ارتباط با فضای پذیرایی جنب حیاط که می توان آن را به فضای حیاط متصل فرض کرد و آن را یک فضای یکپارچه در نظر گرفت، مطرح کرده ایم.

- انعطاف پذیری در فضا: تغییر در فضای انسان ساخت برای پاسخگویی به شرایط و نیازهای جدید است. انعطاف پذیری تحت عنوان تنوع پذیری (فضای چند عملکردی)، یعنی استفاده های مختلف از فضا است که این موضوع را نیز در طراحی نشیمن و تبدیل آن به اتاق مهمان در مواقعی که نیاز است، مطرح کرده ایم. به طور کلی در طراحی خانه پیوند سعی شد تا پیوندهای اجتماعی در سطوح مختلف (محله و همسایگی بیرون آپارتمان و آپارتمان و همسایگی درون آپارتمانی) افزایش پیدا کند و با منعطف کردن بعضی از فضاهای داخلی امکان بهتر و بیشتر زیستن در خانه و بهبود پیوندهای خانوادگی میسر شود. ■

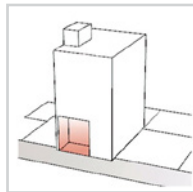
فرایند شکل گیری طرح

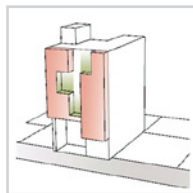
۱. ساخت ۴ طبقه روی پیلوت در هماهنگی با ساختمان های اطراف

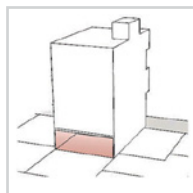
۲. تعریف دسترسی عمودی

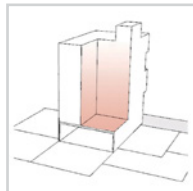
۳. خالی کردن بخشی از حجم و تعریف آن به عنوان ورودی و فضای ارتباطی با محله

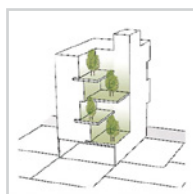
۴. افزودن توده هایی که عامل شکل دهنده تراس هایی در بخش شمالی هستند.

۵. خالی کردن بخش همکف و ایجاد پیلوت برای اتصال حیاط به ورودی ها.

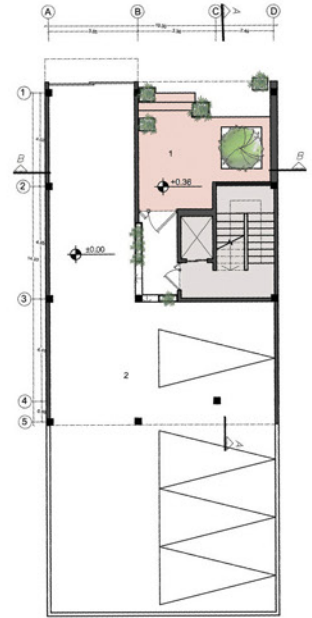
۶. خالی کردن بخشی از حجم در جبهه جنوبی

۷. شکل دادن حیاط هایی در ارتباط با دستگاه پله و واحدها

پلان طبقات

پلان طبقه همکف

۱. ورودی
۲. پارکینگ

پلان طبقه اول

۱. فضای نیمه‌باز شمالی
۲. حیاط
۳. سالن پذیرایی
۴. آشپزخانه
۵. حمام
۶. سرویس بهداشتی
۷. اتاق خواب

پلان طبقه سوم

۱. حیاط
۲. سالن پذیرایی
۳. سالن آشپزخانه
۴. سرویس بهداشتی
۵. حمام
۶. نشیمن خانوادگی
۷. اتاق خواب
۸. تراس

پلان طبقات دوم، سوم و چهارم تقریباً مشابه است.

ارتباط اجتماعی و پیوند میان واحدها

علاوه بر بام که به صورت بام سبز در نظر گرفته شده و فضای نیمه‌باز جبهه شمالی، تراس‌ها و حیاط‌ها به گونه‌ای رو به یکدیگر قرار گرفته‌اند که افراد می‌توانند با هم تعامل برقرار کنند.

ارتباط اجتماعی در سطح محله

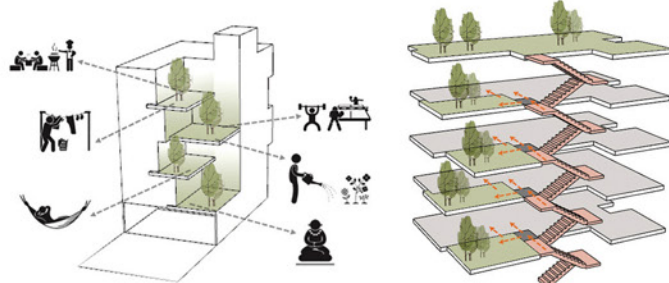
تعریف ورودی و ایجاد یک فضای نیمه‌باز در بالای آن به گونه‌ای که علاوه بر حالت دعوت‌کنندگی بتواند عاملی در جهت ایجاد تعامل اجتماعی میان ساکنان و افراد محله شود.

حیاط واحدها و دیگرام ارتباطات و دسترسی‌ها

حیاط‌ها به گونه‌ای تعریف شده‌اند که بتوانند پاسخگوی یک‌سری از نیازهای ساکنان واحدها باشند.

در معماری سنتی، پس از عبور از فضای حیاط به فضای ساخت می‌رسیدیم. در این طرح دسترسی‌ها به دو صورت است:

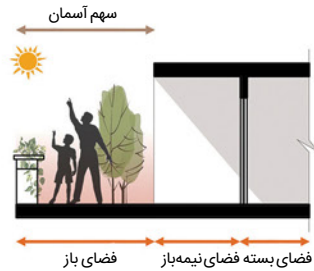
۱. فرد پس از خروج از دستگاه پله می‌تواند وارد فضای داخلی می‌شود.
۲. فرد پس از خروج از دستگاه پله می‌تواند وارد حیاط شده و از آنجا وارد فضای داخلی شود.

سهم آسمان

یکی از موارد مهم در معماری مسکن که امروزه کمتر به آن توجه می‌شود موضوع سهم آسمان است. در معماری سنتی ما به واسطه وجود حیاط و سلسله‌مراتبی که در معماری وجود داشت، ساکنان می‌توانستند از آسمان و همچنین پدیده‌هایی مثل باران و برف لذت ببرند.

یکی از مواردی که در این طرح مطرح می‌شود این است که هر واحد آپارتمانی، هرچند کوچک، باید سهمی از آسمان داشته باشد.

انعطاف فضایی در پذیرایی و حیاط

حداقل بین حیاط و پذیرایی، یک در شیشه‌ای سرتاسری در نظر گرفته شده است تا با باز کردن در، در فصول مناسب و مواقع خاص مثل میهمانی‌ها بتوانیم فضای یکپارچه بزرگتری در ادامه پذیرایی داشته باشیم. گویی که فضای نیمه‌باز و حتی حیاط بخشی از سالن پذیرایی است.

انعطاف‌پذیری در فضای نشیمن

فضای نشیمن به گونه‌ای در نظر گرفته شده که بتواند در مواقع لازم با کشیده شدن پارتیشن متحرک آکاردئونی تغییر کاربری داده و به اتاق خواب (اتاق میهمان) تبدیل شود.

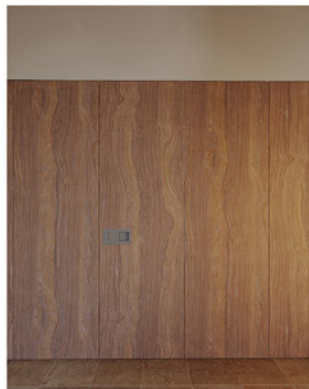

فضای کار

در نظر گرفتن بخشی از اتاق خواب به فضای کار و در نظر گرفتن سبزیگی در مقابل آن در تراز میز کار.

آشپزخانه در حالت باز و بسته بودن پارتیشن جلوی آن

پذیرایی و حیاط مقابل آن

